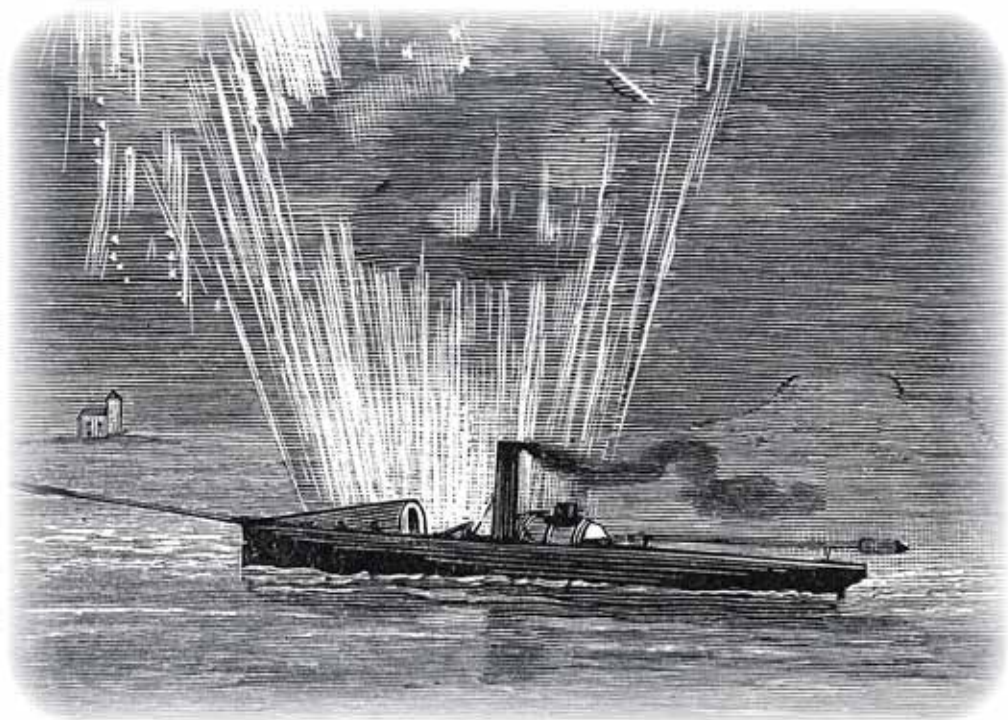

FARLIGA TORPEDOEN

1882

Uppfinningen
torpeden
– Återutgivning
av text från 1882

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-205-3

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Ett av de farligaste vapnen under hela 1900-talet var torpeden. Under andra världskriget höll var torpederna nära att ändra historien.

I den här e-boken får du en unik inblick i hur man såg på de här vapnen på 1800-talet.

Den här e-boken handlar om de första försöken att flytta krigsföringen under vattenytan.

Du får läsa om uppfinningen av de första u-båtarna och hur man använde de mot fienden.

Men största delen av den här berättelsen från 1882 handlar om ett ännu farligare vapen som man upptäckte under 1800-talet: torpeden.

I flera fascinerande teckningar får du se hur man med hjälp av både fartyg och dykare experimenterade för att få torpederna att fungera så effektivt som möjligt.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Uppfinningen torpeden – text från 1882

Den här texten publicerades ursprungligen i februari år 1882 i tidskriften "Illustrerad Familj-Journalen" med rubriken "Striden under vattnet". Texten publicerades anonymt.

Från de första tider har människan på ett hänsynslöst sätt — som dock icke alltid saknat ett visst berättigande — försökt att tillintetgöra sina fiender. Till de mest raffinerade förstörelse-redskap hör torpedoen, med hvilken det blifvit öppnadt krigskonsten en ny tummelplats under vattnet. Amerikanska uppfinnare ha tagit första steget på denna bana. David Bushnell var den förste, som år 1777 framkom med ett förslag att drifva en under vattenytan varande, med explosionsämnen fylld båt in under de fiendtliga fartygen, för att spränga dessa i luften. Vid engelska flottans blockad af Filadelfia 1778, lät Washington efter Bushnells uppfordran kasta ett större antal fat, fyllda med krut och försedda med percussionständer, i Delawarefloden, för att förstöra de fiendtliga skeppen. Men detta första försök gaf intet resultat. Sedan sysselsatte sig den vid ångbåtsbyggnaden så högt förtjente ingenjör Fulton i flera år med att åstadkomma ändamålenliga torpedoeer, men likaledes utan resultat.

Efter Fulton upptog Samuel Colt, uppfinnaren af revolvern, åter saken angående krigföringen under vattnet, och han fabricerade också användbara torpedoe. Vid Sebastopols försvar försökte ryssarne sig på ett temligen utsträckt sätt i användandet af dessa explosionskroppar, dock utan att dervid uppnå något afgörande resultat. Först då kriget utbröt mellan nord- och sydstaterna fick torpedokriget verklig betydelse.

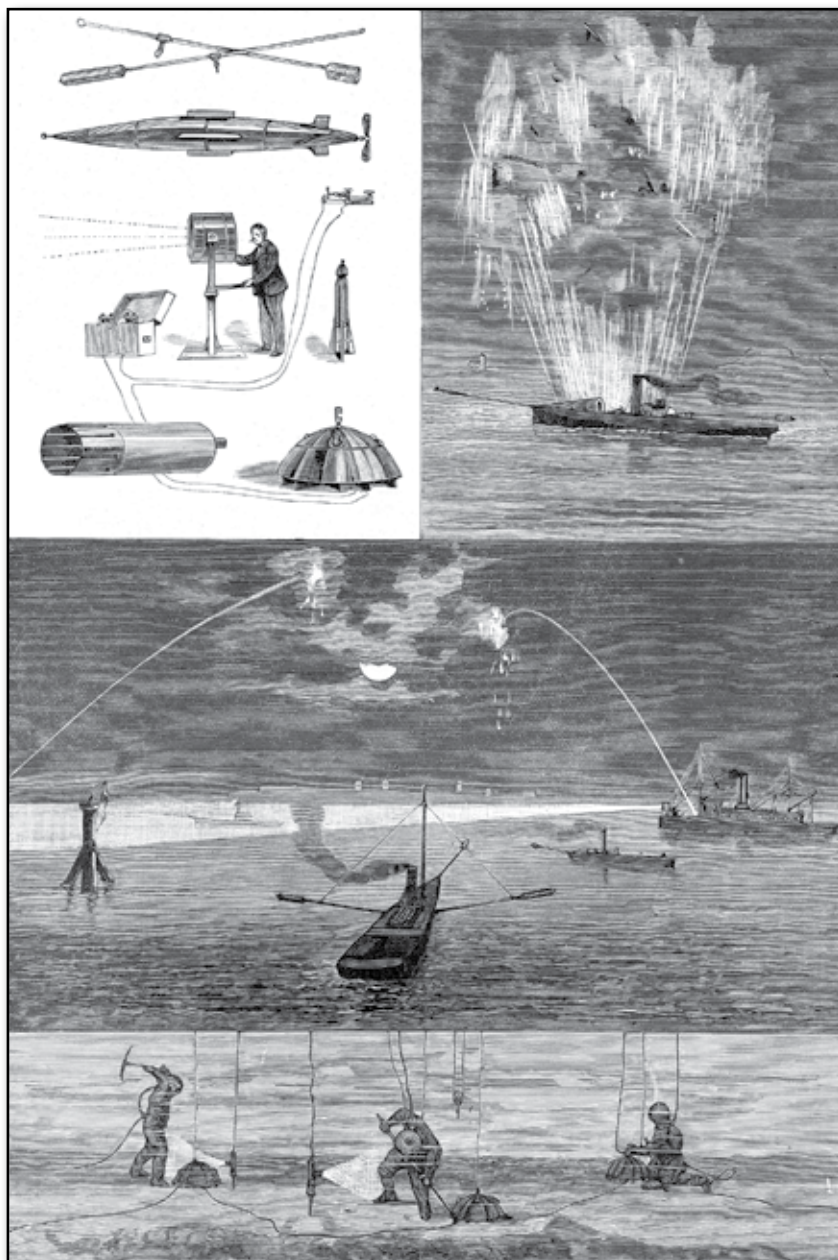
De utan flotta varande sydstaterna, hvars så att säga lifspunkter lågo vid hafskusten, försökte att värna om deras skinn och stälde icke allenast ett respektabelt försvar på benen genom deras torpedokedjor, utan angrepo äfven de fiendtliga fartygen med deras undervattens-torpedobåtar. Under sydamerikanska ingenjörers händer formades nu torpedoerna på de mest olika sätt. I Charlestown, Wilmington och Mobile, vid Jamesflodens kuster, vid Pontomac och Yagoo, eller hvarhelst det kunde väntas ett angrepp af nordstaternas »Men of wars», blefvo de lömska minerna dolda under vattenytan. Det brukades i synnerhet elektriska torpedoe. Den torpedo, med hvilken pansarkorvetten »Commandore Jones» blef sprängd i luften, innehöll en tunna krut. Mycket verksam visade sig äfven en undervattensbåt vara, som var försedd med en mycket spetsig bog, i hvilken torpedoen var dold. Dessa s. k. »små Davider» voro de värsta fienderna för de pansarbeklädda Goliath-ångarne. En lätt torpedobåt, som hastigt kan vändas, har, äfven om den icke är byggd till att gå under vattnet, icke mycket att frukta af det största pansarfartyg, ty en sådan tiotusen tons tung koloss behöfver åtminstone tio minuters tid för att företaga en fjerdedels vändning. I storm och hög sjö, när vågorna dölja den lilla, flata angriparen, eller i dimmigt väder, då det elektriska ljuset förlorar sin verkan, kan torpedobåtens

närmande intill ett sådant större fartyg näppeligen förhindras. De många, rätt sinnrikt uttänkta skyddsmedlen gifva intet säkert värn och de stora kanonerna kunna vid detta tillfälle icke vara af synnerligt gagn. Det kan äfven användas list vid detta slags krig, såsom t. ex. i kriget mellan Chili och Peru, då en liten, till utseendet oskyldig fruktbat, som icke tycktes ega någon roddare, men som kastades upp och ned mellan vågorna, blef kapad af det peruanska skeppet »Leos» manskap, men som i det ögonblick den stötte tillsammans med »Leo» krossade detta, emedan det under frukterna låg dold en dynamitladdning af 300 skålpunds vigt.

Nu för tiden bygger man stora torpedoångare. Den första af detta slag var den af amiral Posko byggda unionsångaren »Alarm», ett sjöodjur af det fruktansvärdaste slag. Knappt höjande sig öfver vattenytan, hotar den från bogen med en jättekanon, men under vattnet, framtill och vid båda sidorna är den försedd med vidt utstående s. k. jernrör, s p a r s, som dölja torpedoerna, med hvilka den med 15 knops hastighet bjuder det fiendtliga fartyget sin helsning. En liknande, ännu snabbare torpedoångare är den engelske »Polyp-hem», som med sin sextusen hästkrafter starka maskin löper sina 17 knop i timmen. Den är utrustad med fisktorpedoer, d. v. s. omkring 7 meter långa simkroppar, förfärdigade af stålplåtar, cigarrformiga och laddade med explosionsämnen, hvilka äro försedda med en särskild mekanik och som kunna afskjutas från fartyget genom under vattnet varande rör. Det kan icke nekas, att torpedokrigen har gjort betydliga framsteg genom de många nya uppfinningarne, och ändå spekuleras det ständigt på ännu större fullkomlighet i detta försvars- och anfallsvapen.

På vår teckning ses det huru angrepp och försvar vid kustkrigen

iverksätts. Här är fisktorpedoen och sparrtorpedoen samt heliografen, hvarmed det elektriska ljuset utsändas, afbildade. Under dessa ses en grundtorpedo eller laytorpedo, som nedläggas vid flodmynningar eller viktigare hamnar och som i rätt tid antändas medels den elektriska gnistan. Den stora teckningen visar ett fartyg, som med tillhjälp af det elektriska ljuset upptäcker en torpedobåt och som för den öfriga delen af flottan med raketer signalerar den hotande faran, medan ett fiendtligt fartyg, som äfvenledes är ute på rekognoscering, återgifver signalen på samma sätt. Allra nederst på teckningen ses dykare sysselsatta med grundtorpedoerna, dervid vägleda af den elektriska belysningen. Den som knäböjer till höger sammanbinder torpedoen med det elektriska batteriet, dykaren till venster gör den fiendtliga torpedoen oskadlig genom att skaffa vattnet ingång i densamma och den tredje personen lyfter en torpedo upp med en häfstång, så att den kan hissas upp. Teckningen (*öfverst till höger*) visar den förfärliga verkan, som en torpedo kan åstadkomma, hvilken af en liten, rask ångare ha blifvit stött in mellan sin mäktige fiendes refben.

Torpedoen i verksamhet.

Viktiga ord och personer

Bushnell, David.

[1742–1824] Amerikansk uppfinnare under det amerikanska revolutionskriget mot britterna. Bushnell skapade den första u-båten som användes i strid. Han uppfann också den skruvformade propellern. Efter kriget arbetade Bushnell som läkare.

Colt, Samuel.

[1814–1862] Amerikansk uppfinnare och företagsledare. Uppfann inte revolvren men var först med metoder för att massproduktion. Var en av världens rikaste män när han avled.

Fulton, Robert.

[1765–1815] Amerikansk uppfinnare. Skapade den första kommersiella ångbåten och det första ångdrivna krigsskeppet. Fick år 1800 i uppdrag av Napoleon att skapa den första fungerande u-båten, Nautilus.

Men of war.

En typ av krigsfartyg med beväpning bestående av ett stort antal kanoner. Var vanligt från 1500-talet tills 1800-talet.

Skålpund.

Viktenhet. Ett skålpund är 425 gram.

Spar.

Allmänt begrepp för långa runda stockar. Det svenska ordet för spar är rundhult.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"

- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)